

EKSPERTYZA ORNITOLOGICZNA ORAZ CHIROPTEROLOGICZNA SZPITALA W SYCOWIE

Wykonał: mgr inż. ochrony przyrody Krzysztof Janus

Zamawiający: *Szpital im. J. Dietla w Oleśnicy*
56-400 Oleśnica
ul. Armii Krajowej 1

Skierniewice-Syców, czerwiec 2014

1. WSTĘP	3
2. PTAKI	3
3. NIETOPERZE	4
4. CEL I ZAKRES EKSPERTYZY	6
5. WYKŁADNIA PRAWNA	7
6. TEREN INWENTARYZACJI	13
7. METODYKA	14
8. PLANOWANY HARMONOGRAM I ZAKRES PRAC TERMOMODERNIZACYJNYCH	15
9. WYNIKI, ZALECENIA I KOMPENSACJA PRZYRODNICZA	16
10. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA	18
11. LITERATURA	35

1. Wstęp

Od połowy lat 90. można zaobserwować nasilenie się procesu ocieplania budynków wykonanych technikami, które nie gwarantują wysokiej oszczędności energii grzewczej. Dodatkowo od kilku lat jednostki publiczne takie jak gminy, szpitale, szkoły i in. mogą ubiegać się o dofinansowanie przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych. Wszystko to powoduje, że prace termomodernizacyjne przeprowadzane są w Polsce na dużą skalę. O ile z jednej strony są to zabiegi pro środowiskowe (oszczędność energii – mniejsza emisja zanieczyszczeń do powietrza), to z drugiej strony mogą powodować znaczne szkody w środowisku. Szkody te polegają na niszczeniu miejsc lęgowych ptaków, płoszenie a nawet zabijanie ptaków przez zamurowywanie ich żywcem w gniazdach. Dzięki ogromnym staraniom wielu organizacji ekologicznych m.in. działania podjęte przez Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian” spowodowały, że dzisiaj wiedza i świadomość osób prowadzących nadzór nad pracami termomodernizacyjnymi jest wystarczająca aby uniknąć pogorszenia stanu i kondycji miejskich populacji zwierząt.

Obecnie w większości przypadków jednostki przed przystąpieniem do prac termomodernizacyjnych zlecają doświadczonym ekspertom przyrodnikom wykonanie ekspertyzy przyrodniczej, która zawiera inwentaryzację wszystkich zwierząt zamieszkujących obiekt, jak również przedstawia taki sposób prowadzenia prac, który nie spowoduje niekorzystnego oddziaływania na przyrodę. W chwili stwierdzenia obecności na obiekcie gatunków chronionych, jednostka prowadząca prace musi wystąpić do właściwego terytorialnie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o zgodę na przystąpienie do prac. Jeżeli prace spowodują zniszczenie miejsc lęgowych, należy wykonać kompensację przyrodniczą np. w postaci wywieszenia skrzynek dla ptaków.

2. Ptaki

W warunkach krajowych z obiektów budowanych przez człowieka korzysta na stałe lub czasowo co najmniej kilkanaście gatunków ptaków. Należą do nich wróble, mazurki, jerzyki, oknówki, sikory, kopciuszki, kawki, gołębie, sowy, sierpówki, pliszki, pustulki. Niektóre z

gatunków na stałe przeprowadziły się do miast, a budynki stanowią ich jedyne miejsce zakładania gniazd i odpoczynku np. wróble i jerzyki.

Wszystkie gatunki ptaków podlegają ochronie gatunkowej na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2011 nr 237, poz. 1419).

Remonty i docieplenia budynków stanowią poważne zagrożenia dla ptaków w nich gniazdujących, a w szczególności dla młodych i jaj w gniazdach. Do zakładania gniazd ptaki wykorzystują przestrzenie w konstrukcji budynku: ubytki w elewacji, dostępne stropodachy, wolne przestrzenie za rynnami, obróbkami blacharskimi i spustami. Lęgi u różnych gatunków rozpoczynają się w różnych częściach roku, np. u gołębi miejskich trwają przez większą część roku, a młode możemy spotkać tak w środku lata jak i w zimę. Jerzyki przylatują na początku maja, a jaja składają pod koniec tego miesiąca. Wróble lęgi rozpoczynają już w kwietniu i potrafią kontynuować je do połowy września.

Ze względu na tak zróżnicowaną biologię ptaków, należy zawsze indywidualnie planować harmonogram prac dostosowując go do stwierdzonych na budynku gatunków.

3. Nietoperze

W Polsce do tej pory stwierdzono występowanie 25 gatunków nietoperzy (Tab. 1). Większa część z tych gatunków spotykana jest w obiektach antropogenicznych (Lesiński 2006), wykorzystując różnego typu przestrzenie w celu schronienia, a czasem i rozmnażania. Obiekty wybudowane przez człowieka stanowią dla krajowych nietoperzy ważny element utrzymania dobrej kondycji populacji (Sachanowicz, Ciechanowski 2005).

Nietoperze rozmnażają się tworząc kolonie rozrodzce nietoperzy (duże skupiska samic z młodymi). Do tego celu wybierają rzadko uczęszczane części budynków, np. strychy, poddasza, wieże kościelne. Jako kryjówki zimowe nietoperze wybierają miejsca o stałej temperaturze i braku przeciągów czyli piwnice, mosty, studnie, ale mogą również wykorzystywać szczeliny w murze budynków (Lesiński 2006).

Nietoperze podczas niepokojenia w ciągu dnia (w trakcie remontu) przyjmują strategię polegającą na przeczekaniu aż niebezpieczeństwo minie. W związku z tym w chwili rozpoczęcia prac remontowych budynku, ssaki te przemieszczają się w głębszą część swoich

ukryć, a ucieczka z kryjówki rozpoczyna się nie wcześniej jak po zapadnięciu zmroku. Taka strategia u nietoperzy jest podyktowana występowaniem w ciągu dnia wielu naturalnych wrogów np. ptaków drapieżnych. Niestety przez to, że zwierzęta te pozostają w ukryciu do czasu zakończenia prac remontowych w ciągu dnia, nierzadko dochodzi do zamurowania nietoperzy w ich własnych kryjówkach. Dalej czeka ich powolna śmierć głodowa. Aby tego uniknąć niezbędna jest kontrola przeznaczonego do remontu budynku, pod kontem występowania w nim nietoperzy. W przypadku bloków wykonanych z tzw. wielkiej płyty najczęściej mamy do czynienia z gatunkami szczelinowymi wykorzystującymi niewielkie przestrzenie w elewacji budynków, przestrzenie w ubytkach elementów drewnianych oraz szczeliny we wszelkiego rodzaju połączeniach konstrukcyjnych. Do przedstawicieli gatunków szczelinowych należą mroczki późne, mroczki posrebrzane, karliki oraz borowce wielkie. W większych przestrzeniach na strychach i poddaszach możemy spotkaćnocka dużego, gacka brunatnego i szarego oraz podkowca małego.

Wszystkie polskie gatunki nietoperzy podlegają ścisłej ochronie gatunkowej na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2011 nr 237, poz. 1419). Nietoperze są chronione także na mocy tzw. Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej (Council Directive 92/43/EEC on the Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora) oraz Międzynarodowej Konwencji o Ochronie Gatunków Dzikiej Flory i Fauny Europejskiej oraz ich Siedlisk (Konwencja Berneńska - The Bern Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern, 1979) i Konwencji o Ochronie Gatunków Wędrownych Dzikich Zwierząt (Konwencja Bońska - The Bonn Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, Bonn, 1979).

Tab. 1. Krajowe gatunki nietoperzy oraz ich status ochronny.

Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny
podkowiec duży	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	DSII, LC
podkowiec mały	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	DSII, EN
nocek duży	<i>Myotis myotis</i>	DSII
nocek ostrouszny	<i>Myotis oxygnathus</i>	DSII
nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	
nocek orzęsiony	<i>Myotis emarginatus</i>	DSII, EN
nocek Natterera	<i>Myotis nattereri</i>	
nocek wąsatek	<i>Myotis mystacinus</i>	
nocek Brandta	<i>Myotis brandtii</i>	

nocek Alkatoe	<i>Myotis alcaethoe</i>	
nocek Bechsteina	<i>Myotis bechsteinii</i>	DSII, NT
nocek łydkowłosy	<i>Myotis dasycneme</i>	DSII, EN
borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	
borowiaczek	<i>Nyctalus leisleri</i>	VU
borowiec olbrzymi	<i>Nyctalus lasiopterus</i>	
mroczek pozłocisty	<i>Eptesicus nilssonii</i>	NT
mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	
mroczek posrebrzany	<i>Vespertilio murinus</i>	LC
karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	
karlik drobny	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	
karlik średni	<i>Pipistrellus kuhlii</i>	
karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	
gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>	
gacek szary	<i>Plecotus austriacus</i>	
mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	DSII, DD

DSII-załącznik II dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Kategorie zagrożenia IUCN na czerwonej liście zwierząt: EN-zagrożony, VU-narażony, NT-bliski zagrożenia, DD-niedostateczne dane, LC-najmniejszej troski.

4. Cel i zakres ekspertyzy

Celem ekspertyzy jest inwentaryzacja występujących chronionych gatunków zwierząt jak również potencjalnych siedlisk znajdujących się na budynkach przeznaczonych do termomodernizacji. W treści ekspertyzy można wyczytać jak przeprowadzić proces docieplenia budynków nie powodując strat w liczbie siedlisk zwierząt ani ich samych. Ekspertyza obejmuje dwie części. Pierwszą jest wykonanie inwentaryzacji obiektu pod kątem występowania potencjalnych siedlisk i miejsc niebezpiecznych dla ptaków, a także stwierdzenie miejsc zajętych przez ptaki i nietoperze, określenie gatunków i ich liczebności. Drugą częścią jest zaproponowanie możliwych rozwiązań pod kątem zachowania siedlisk, kompensacji oraz terminarza wykonania tych prac w powiązaniu z harmonogramem i technikami wykonania remontu obiektu.

5. Wykładnia prawna

Wiele gatunków ptaków podlegających ochronie utraciło naturalne siedliska i ich jedynymi enklawami są miasta. W myśl obowiązujących przepisów (art. 52 ust. 1 pkt 4 ustawy z 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, uszczegółowiony zapisem § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną) obowiązuje zakaz niszczenia siedlisk i ostoj gatunków chronionych. Miejsca lęgowe, zlokalizowane na budynkach mieszkalnych należy, więc traktować, jako ich siedliska, podlegające ochronie prawnej.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. 1997 nr 111 poz. 724 z późn. zm.):

art. 6 ust. 1: zabronione jest nieuzasadnione lub niehumanitarne zabijanie zwierząt oraz znęcanie się nad nimi;

art. 34a ust. 1 i 3: nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt nadzór sprawuje Inspekcja Weterynaryjna, z którą mogą współdziałać organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt;

art. 35 ust. 1 i 2: osoba która zabija, uśmierca zwierzę albo znęca się nad nim, z naruszeniem przepisów art. 6, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawiania wolności do roku, a jeśli sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem, nawet do lat dwóch;

art. 35 ust. 4 i 5: jeżeli dojdzie do skazania za powyższe przestępstwo, sąd może orzec wobec sprawcy zakaz wykonywania określonego zawodu, prowadzenia określonej działalności lub wykonywania czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, a także może orzec przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa oraz przedmiotów pochodzących z przestępstwa jak również nawiązkę w wysokości od 25 zł do 2500 zł na cel związany z ochroną zwierząt, wskazany przez sąd;

Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. 2004 nr 220 poz. 2237):

§ 1 pkt. 1 lit a i pkt.2: rozporządzenie określa gatunki dziko występujących zwierząt objętych ochroną ścisłą, zakazy dla poszczególnych gatunków oraz odstępstwa od zakazów;

§ 2: wszystkie gatunki ptaków często wykorzystujące budynki do gniazdowania objęte są ochroną ścisłą, zostały one określone w załączniku nr 1 do w/w rozporządzenia;

§ 6: pkt. 1,3,4,5,6,11 i 13: w stosunku do dziko występujących zwierząt objętych ochroną ścisłą zakazuje się ich zabijania [1], okaleczania [1], chwytania [1], niszczenia ich jaj [3], postaci młodocianych [3], siedlisk [4] (obszarów występowania w ciągu całego życia lub dowolnym stadium rozwoju) i ostoi [4] (miejsc o warunkach sprzyjających egzystencji zwierząt zagrożonych wyginięciem lub rzadkich gatunków), niszczenia ich gniazd [5], legowisk [5], zimowisk [5] i innych schronień [5], wybierania ich jaj [6], umyślnego płoszenia [11] i niepokojenia [11] oraz przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca [13];

§ 7 pkt. 2: powyższe zakazy nie dotyczą usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd ptasich z obiektów budowlanych, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zm.):

art. 4 ust. 1: dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym jest obowiązkiem organów administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych;

art.132: kto umyślnie narusza zakazy obowiązujące w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową, podlega karze aresztu albo grzywny (art. 127 pkt. 2 lit. e), orzekanie w tych sprawach następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia;

art. 129 pkt. 1 i 2: w przypadku ukarania za w/w wykroczenie sąd może orzec przepadek przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia chociażby nie stanowiły własności sprawcy, obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeżeli obowiązek taki nie byłby wykonalny – nawiązkę do wysokości 10 000 złotych na rzecz organizacji społecznej działającej w zakresie ochrony przyrody lub właściwego, ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia, wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej;

art. 56 ust. 1 pkt. 1 oraz ust. 2 pkt. 2: na odstępstwa od zakazów, w stosunku do gatunków objętych ochroną ścisłą, określonych w art. 52 ust. 1 pkt. 1 i 11, oraz w art. 52 ust. 1 pkt. 3-6 i 13, może zezwolić na obszarze swojego działania Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska. W obydwu przypadkach są to te same zakazy, o których mowa w omawianym wcześniej rozporządzeniu. Powyższe zezwolenia mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli nie spowoduje to zagrożenia dla dziko występujących populacji chronionych gatunków (art. 56 ust. 4) oraz w przypadku gdy potrzeba wykonania czynności zakazanych wynika z 5 innych przyczyn podanych w ust. 4 art. 56 ustawy. GDOŚ i RDOŚ mogą dokonywać kontroli spełniania warunków określonych w wydanych przez siebie zezwoleniach oraz w każdej chwili cofnąć je, jeżeli nie są one spełniane (art. 56 ust. 7a i 7j);

art. 60 ust. 1 i 2: organy ochrony przyrody (minister właściwy do spraw środowiska, GDOŚ, wojewoda, RDOŚ, starosta, wójt, burmistrz albo prezydent miasta) podejmują działania w celu ratowania zagrożonych wyginięciem gatunków objętych ochroną gatunkową, polegające na eliminowaniu przyczyn ich zagrożenia oraz tworzeniu warunków do ich rozmnażania. Jeżeli stwierdzone lub przewidywane zmiany w środowisku zagrażają lub mogą zagrażać zwierzętom objętym ochroną gatunkową, RDOŚ jest zobowiązany, po zasięgnięciu opinii właściwej regionalnej rady ochrony przyrody oraz zarządcy lub właściciela terenu, podjąć działania w celu zapewnienia trwałego zachowania gatunku, jego siedliska lub ostoi, eliminowania przyczyn powstawania zagrożeń oraz poprawy stanu ochrony jego siedliska lub ostoi.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony Środowiska (Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627 z późn. zm.):

art. 75 ust. 1, 3 i 4: w trakcie prac budowlanych inwestor realizujący przedsięwzięcie jest obowiązany uwzględnić ochronę środowiska na obszarze prowadzenia prac, a jeżeli ochrona elementów przyrodniczych nie jest możliwa, należy podejmować działania mające na celu naprawienie wyrządzonych szkód, w szczególności przez kompensację przyrodniczą. Szczegółowy zakres powyższych obowiązków określa w pozwoleniu na budowę właściwy organ administracji;

art. 323 ust. 1 i 2: każdy, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda, może zażądać od podmiotu odpowiedzialnego za to zagrożenie lub naruszenie przywrócenia stanu zgodnego z prawem i

podjęcia środków zapobiegawczych, w szczególności przez zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem; w razie gdy jest to niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, może on żądać zaprzestania działalności powodującej to zagrożenie lub naruszenie. W przypadku gdy zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, z roszczeniem, może wystąpić Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, a także organizacja ekologiczna;

art. 326: podmiotowi, który naprawił szkodę w środowisku, przysługuje względem sprawcy szkody roszczenie o zwrot nakładów poczynionych na ten cel, przy czym wysokość roszczenia ogranicza się w tym przypadku do poniesionych uzasadnionych kosztów przywrócenia stanu poprzedniego;

art. 362 ust. 1 pkt. 1 i 2, ust. 2 pkt. 1, 1a i 2: jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie na nie oddziałuje, organ ochrony środowiska może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia oraz przywrócenia środowiska do stanu właściwego. Wspomniany organ, w decyzji może określić zakres ograniczenia oddziaływania lub stan do jakiego środowisko ma zostać przywrócone a także czynności zmierzające do ograniczenia oddziaływania lub przywrócenia środowiska do stanu właściwego oraz termin wykonania obowiązku;

art. 364 i 366: jeżeli działalność prowadzona przez podmiot korzystający ze środowiska albo osobę fizyczną powoduje pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach, wojewódzki inspektor ochrony środowiska wyda decyzję z rygorem natychmiastowej wykonalności o wstrzymaniu tej działalności w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla zapobieżenia pogarszaniu stanu środowiska);

art. 360 pkt. 1 i art. 361: ten kto nie wykonuje decyzji o wstrzymaniu działalności, podlega karze aresztu albo ograniczenia wolności, albo grzywny. Orzekanie w tej sprawie następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. 2007 nr 75 poz. 493):

art. 7 ust. 1: organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest regionalny dyrektor ochrony środowiska;

art. 9 ust. 1, 2 pkt. 1 i 2: podmiot korzystający ze środowiska (podmiot prowadzący działalność stwarzającą ryzyko szkody w środowisku lub inną działalność powodującą bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkodę w środowisku) jest zobowiązany, w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku niezwłocznie podjąć działania zapobiegawcze a w przypadku wystąpienia szkody do podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego skontrolowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób szkodliwych czynników oraz podjęcia działań naprawczych;

art. 11 ust. 1 i 3: jeżeli bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku nie zostało zażegnane, mimo przeprowadzenia działań zapobiegawczych, lub wystąpiła szkoda w środowisku, podmiot korzystający ze środowiska jest zobowiązany niezwłocznie zgłosić ten fakt organowi ochrony środowiska i wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska a na każde żądanie RDOŚ jest zobowiązany niezwłocznie udzielić informacji o bezpośrednim zagrożeniu szkodą w środowisku lub szkodzie w środowisku, także jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie, że takie zagrożenie lub taka szkoda wystąpiły;

art. 12 ust. 1 i 2: jeżeli bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane przez więcej niż jeden podmiot korzystający ze środowiska, odpowiedzialność tych podmiotów za podejmowanie działań zapobiegawczych i naprawczych jest solidarna. Dotyczy to także władającego powierzchnią ziemi jeżeli działania zostały spowodowane za jego zgodą lub wiedzą;

art. 15 ust. 1, art. 16 pkt. 1, art. 22 ust. 1 i art. 23 ust. 1 i 4: jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie podejmie działań zapobiegawczych i naprawczych, RDOŚ, w drodze decyzji, nakłada na niego obowiązek przeprowadzenia tych działań. Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych ponosi podmiot korzystający ze środowiska. W przypadku gdy w/w podmiot nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna w/w działania podejmuje RDOŚ żądając od podmiotu zwrotu poniesionych przez siebie kosztów. Obowiązek poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, ich wysokość oraz sposób uiszczenia określa RDOŚ, w drodze decyzji;

art. 24 ust. 1,2 i 6: RDOŚ jest zobowiązany przyjąć od każdego zgłoszenie o wystąpieniu bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku. Jeżeli dotyczy to środowiska jako dobra wspólnego, zgłoszenia może dokonać organ administracji publicznej albo organizacja ekologiczna mające potem prawo uczestniczyć w postępowaniu strony;

art. 28 ust. 1 i 2: kto, będąc zobowiązany na podstawie **art. 9**, nie podejmuje działań zapobiegawczych lub naprawczych oraz będąc zobowiązany na podstawie **art. 11**, nie zgłasza do odpowiedniego organu wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, podlega karze grzywny.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 1994 nr 89 poz. 414 z późn. zm.):

art. 22 pkt. 1: do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy min. zabezpieczenie podlegających ochronie elementów środowiska przyrodniczego;

art. 30 ust. 7 pkt. 2: właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może spowodować pogorszenie stanu środowiska;

art. 35 ust. 1 pkt. 1: przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę lub odrębnej decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego właściwy organ sprawdza zgodność projektu budowlanego z wymaganiami ochrony środowiska;

art. 50 ust. 1 pkt. 2: jeżeli prowadzone roboty budowlane są wykonywane w sposób mogący spowodować zagrożenie środowiska właściwy organ wstrzymuje je.

art. 90: Kontynuowanie wstrzymanych decyzją prac budowlanych podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553 z późn. zm.):

art. 181 § 1- 5: kto powoduje zniszczenie w świecie zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawiania wolności od 3 miesięcy do lat 5, jeżeli sprawca działa nieumyślnie podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawiania wolności do lat 2. Sprawca, który niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo

pozbawienia wolności do lat 2, a jeżeli działa nieumyślnie nie podlega karze pozbawienia wolności;

art. 9 § 1-3: czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi. Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć. Sprawca ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu zabronionego, jeżeli następstwo to przewidywał albo mógł przewidzieć;

art. 231 § 1: funkcjonariusz publiczny, który przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Na podstawie „Ochrona ptaków gniazdujących w budynkach” Mariusz Grzeniewski, Marek Kowalski, Towarzystwo Przyrodnicze Bocian.

6. Teren inwentaryzacji

Inwentaryzację przyrodniczą wykonano dla budynków szpitala znajdującego się przy ul. Oleśnickiej 25 w Sycowie. Inwentaryzacji poddano wszystkie ściany budynku, strych oraz piwnice. Szpital w Sycowie składa się z dwóch połączonych łącznikiem budynków. Budynek „stary” dwukondygnacyjny, z poddaszem nieogrzewanym oraz budynek „nowy” – pięciokondygnacyjny połączone pięciokondygnacyjnym łącznikiem, Budynki są podpiwniczone, piwnice ogrzewane, budynki nowe przykryte stropodachem wentylowanym. Budynki wyposażone w instalację centralnego ogrzewania, wo-kan, c.w.u. oraz instalację elektryczną. Na budynku nowym znajdują się niezabezpieczone otwory wentylacyjne umożliwiające ptakom dostęp do stropodachu. Na potrzeby ekspertyzy podzielono budynek szpitala na 3 segmenty A, B i C.

7. Metodyka

Do przeprowadzenia obserwacji użyto lornetki 8x42, endoskopu oraz latarki. Dokumentację fotograficzną wykonano przy użyciu lustrzanki cyfrowej z obiektywem o zmiennej ogniskowej (50-500mm). Inwentaryzację ornitologiczną oraz chiropterologiczną wykonano w dniu 29.05.2014 r. Budynki obserwowano w godzinach rannych i wieczornych [05:00-11:00; 18:00-22:00]. Nasłuchy przy użyciu detektora ultrasonograficznego prowadzone były w czasie o największej aktywności nietoperzy tj. pół godziny przed zachodem słońca i trwające przez ok. 2 godziny po zachodzie słońca. Celem obserwacji było stwierdzenie potencjalnych miejsc lęgowych ptaków jak również rzeczywistych miejsc lęgów (stanowisk lęgowych), odpoczynku i schronienia dla ptaków i nietoperzy. Obserwacji poddano wszystkie ściany, zwracano szczególną uwagę na pęknięcia i otwory w ścianach, przerwy pomiędzy elementami konstrukcyjnymi, otwory wentylacyjne, otoczenie parapetów i skrzynek rozdzielczych. Dużo uwagi poświęcono na obserwację zakończeń blach dachowych (miejsce częstych lęgów jerzyka i wróbla). Najwięcej uwagi i czasu poświęcono na obserwację miejsc w których najczęściej ptaki zakładają gniazda tj. przestrzenie za spustami, pęknięcia elewacji, przestrzenie pod obróbkami. Wykonano oględziny piwnic i strychu.

Nasłuchy wykonano przy użyciu detektora ultrasonograficznego LunaBat DFD-1 działającego w systemie frequency division a dźwięki nagrywano na cyfrowy rejestrator dźwięku Samson Zoom H1. Komputerową analizę nagrań wykonano za pomocą programu AnalookW oraz Sonogram Visible Speech.

8. Planowany harmonogram i zakres prac termomodernizacyjnych

Na budynku szpitala przy ul. Oleśnickiej 25 w Sycowie planuje się wykonanie:

Szpital w Sycowie	2014 (kwartały)				2015 (kwartały)			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Całkowitą wymianę instalacji centralnego ogrzewania na instalację z zaizolowanymi przewodami, zaworami regulacyjnymi, w tym podpionowymi, i 381 grzejnikami typu medycznego, wyposażonymi w termozawory oraz wdrożenia systemu zarządzania energią - chodzi o wydzielenie stref i przystosowanie instalacji do kontrolowania i zarządzania energią polegającego na oszczędzania energii za pomocą sterowania temperaturą w pomieszczeniach lub strefach wg harmonogramu tygodniowego z zapewnieniem możliwości zadania pełnego harmonogramu temperaturowo-czasowego w pomieszczeniach przez administratora (nie przez użytkowników pomieszczeń) w celu osiągnięcia oszczędności energii i podniesienia komfortu.							x	
Ocieplenie 420 m ² stropu 18 cm warstwą wełny mineralnej o współczynniku $\lambda = 0,04 \text{ W/m}^*\text{K}$ wraz z wykonaniem pomostów roboczych (przejść) z płyty OSB .							x	
Ocieplenie 910 m ² stropu wentylowanego 15 cm warstwą wełny mineralnej granulowanej o współczynniku $\lambda = 0,04 \text{ W/m}^*\text{K}$							x	
Wymiana ściany z luksferów i wstawienie okien. Usprawnienie polega na demontażu 42 m ² naświetla z pustaków szklanych, częściowego zamurowania otworu ścianą o współczynniku przenikania ciepła $U=0,25 \text{ W/m}^2*\text{K}$ oraz wstawieniu czterech okien o współczynniku $U=1,3 \text{ W/m}^2*\text{K}$ o łącznej powierzchni 15,2 m ²							x	
Wymiana 339 szt. okien o łącznej powierzchni 821,68 m ² na okna o współczynniku przenikania ciepła $U=1,3 \text{ W/m}^2*\text{K}$.							x	
Ocieplenie 2535 m ² ścian zewnętrznych 10 cm warstwą styropianu o współczynniku przewodzenia $\lambda = 0,032 \text{ W/m}^*\text{K}$.							x	
Wymiana drzwi 7 szt. drzwi o łącznej pow. 22,75 m ² na drzwi o współczynniku przenikania ciepła $U=1,7 \text{ W/m}^2*\text{K}$.							x	
Wymiana oprawy oraz redukcja mocy źródło światła, wymiana źródła światła. Modernizuje się 745 oprawy o łącznej mocy skorygowanej 58,069 kW.			x					

9. Wyniki, zalecenia i kompensacja przyrodnicza

1. Budynek Szpitala w Sycowie:

Stwierdzono: 1 (jedno) stanowisko lęgowe mazurka *Passer montanus*, 3 (trzy) stanowiska lęgowe jerzyka *Apus apus*, 2 (dwa) stanowiska lęgowe wróbla *Passer domesticus*, 7 (siedem) stanowisk lęgowych kawki *Coloeus monedula*, siedlisko (kryjówka dzienna) mroczka późnego *Eptesicus serotinus*.

Lokalizacja stanowisk: siedlisko mroczka późnego (kryjówka dzienna 4-6 osobników) znajduje się na strychu starego budynku segmentu A (Ryc. 8, 9, 32), 1 stanowisko lęgowe wróbla znajduje się za spustem na północnej ścianie segmentu B (Ryc. 10, 11), 1 stanowisko lęgowe wróbla znajduje się w otworze wentylacyjnym na zachodniej ścianie segmentu C (Ryc. 19, 20), 1 stanowisko lęgowe mazurka znajduje się w otworze wentylacyjnym na zachodniej ścianie segmentu B (Ryc. 16, 17), 3 stanowiska lęgowe kawki znajdują się w stropodachu na północnej ścianie segmentu B (Ryc. 12, 13, 14, 15), 4 stanowiska lęgowe kawki znajdują się w stropodachu na południowej ścianie segmentu B (Ryc. 27, 28, 29, 30), 3 stanowiska lęgowe jerzyka znajdują się w stropodachu na wschodniej ścianie segmentu C (Ryc. 23, 24, 25, 26).

Zalecenia prowadzenia prac: Prace termomodernizacyjne należy wykonywać pod nadzorem ornitologicznym oraz chiropterologicznym. Na budynku szpitala planuje się ocieplenie ścian zewnętrznych, oraz stropu w III kwartale 2015 r. Prace te stoją w kolizji z lęgami ptaków. W przypadku tych prac należy uwzględnić lęgi wszystkich stwierdzonych ptaków oraz bytujące na strychu nietoperze. Ocieplenie ścian zewnętrznych można rozpocząć po stwierdzeniu przez ornitologa zakończenia lęgów jerzyków, wróbli oraz kawek (najwcześniej w sierpniu). W przypadku starego budynku (segment A) prace można wykonywać bez ograniczeń w obrębie strychu tylko w przypadku potwierdzenia przez chiropterologa braku obecności kolonii rozrodczej nietoperzy. W przypadku obecności kolonii rozrodczej nietoperzy prace można rozpocząć po okresie rozrodu (najwcześniej we wrześniu) po wcześniejszej kontroli potwierdzającej zakończenie rozrodu nietoperzy. Ponieważ istnieje ryzyko niewykrycia wszystkich siedlisk, należy poinstruować pracowników firmy wykonawczej o sposobach postępowania w przypadku wykrycia ptaków lub nietoperzy w elementach budynku.

Kompensacja: ponieważ w wyniku prac dojdzie do zniszczenia siedlisk gatunków chronionych należy przeprowadzić kompensację zniszczonych siedlisk. Należy po zakończeniu prac zainstalować skrzynki (budki) w liczbie:

- 3 skrzynki lęgowe dla jerzyka typu J
- 3 skrzynki lęgowe dla wróbla typu A
- 7 skrzynek lęgowych dla kawki typu D
- 4 podtynkowe schrony dla nietoperzy

Skrzynki lęgowe dla ptaków należy instalować na ścianach budynku o wystawie północnej lub wschodniej, a dla nietoperzy o wystawie południowej i zachodniej. Wymiary skrzynek oraz sposób zabezpieczenia został przedstawiony w załączniku nr 1.

Wniosek do RDOŚ: Ze względu na gniazdowanie na budynku gatunków zwierząt chronionych, należy przed przystąpieniem do prac skierować wniosek do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu o wydanie decyzji zezwalającej na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt, w zakresie zniszczenia ich dotychczasowych siedlisk i gniazd (art. 52 ust. 1 pkt. 7, 8; dotyczy: siedlisko mroczka późnego (kryjówka dzienna 4-6 osobników) na strychu starego budynku segmentu A (Ryc. 8, 9, 32), 1 stanowisko lęgowe wróbla za spustem na północnej ścianie segmentu B (Ryc. 10, 11), 1 stanowisko lęgowe wróbla w otworze wentylacyjnym na zachodniej ścianie segmentu C (Ryc. 19, 20), 1 stanowisko lęgowe mazurka w otworze wentylacyjnym na zachodniej ścianie segmentu B (Ryc. 16, 17), 3 stanowiska lęgowe kawki w stropodachu na północnej ścianie segmentu B (Ryc. 12, 13, 14, 15), 4 stanowiska lęgowe kawki w stropodachu na południowej ścianie segmentu B (Ryc. 27, 28, 29, 30), 3 stanowiska lęgowe jerzyka w stropodachu na wschodniej ścianie segmentu C (Ryc. 23, 24, 25, 26), oraz umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach rozrodu lub wychowu młodych (art. 52 ust. 1 pkt. 12-13; dotyczy: osobniki mroczka późnego występujące na strychu starego budynku segmentu A (Ryc. 8, 9, 32).

10. Dokumentacja fotograficzna

Ryc. 1. Budynek Szpitala w Sycowie z podziałem na segmenty A, B i C. Zdjęcie satelitarne.

Ryc. 2. Północna ściana segmentu A budynku szpitala.

Ryc. 3. Zachodnia ściana segmentu A budynku szpitala.

Ryc. 4. Południowa ściana segmentu A budynku szpitala.

Ryc. 5. Wschodnia ściana segmentu A budynku szpitala (część lewa).

Ryc. 6. Wschodnia ściana segmentu A budynku szpitala (część prawa).

Ryc. 7. Strych segmentu A budynku szpitala.

Ryc. 8. Odchody nietoperzy na strychu segmentu A.

Ryc. 9. Odchody nietoperzy na strychu segmentu A.

Ryc. 10. Północna ściana segmentu B budynku szpitala (lewa część) z zaznaczonym stanowiskiem lęgowym wróbla.

Ryc. 11. Stanowisko lęgowe wróbla za spustem na północnej ścianie segmentu B.

Ryc. 12. Północna ściana segmentu B z zaznaczonymi stanowiskami lęgowymi kawki.

Ryc. 13. Stanowisko lęgowe kawki na północnej ścianie segmentu B w otworze wentylacyjnym.

Ryc. 14. Stanowisko lęgowe kawki na północnej ścianie segmentu B w otworze wentylacyjnym (widoczna kawka karmiąca młode).

Ryc. 15. Stanowisko lęgowe kawki na północnej ścianie segmentu B w otworze wentylacyjnym (widoczna kawka karmiąca młode).

Ryc. 16. Zachodnia ściana segmentu B z zaznaczonym stanowiskiem lęgowym mazurka.

Ryc. 17. Stanowisko lęgowe mazurka w otworze wentylacyjnym na zachodniej ścianie segmentu B.

Ryc. 18. Zachodnia ściana segmentu C.

Ryc. 19. Zachodnia ściana segmentu C z zaznaczonym stanowiskiem lęgowym wróbla.

Ryc. 20. Stanowisko lęgowe wróbla w otworze wentylacyjnym na zachodniej ścianie segmentu C.

Ryc. 21. Południowa ściana segmentu C z zaznaczonymi otworami wentylacyjnym niebezpiecznymi dla ptaków w czasie termomodernizacji.

Ryc. 22. Wschodnia ściana segmentu C.

Ryc. 23. Wschodnia ściana segmentu C z zaznaczonymi stanowiskami lęgowymi jerzyka.

Ryc. 24. Stanowisko lęgowe jerzyka w otworze wentylacyjnym na wschodniej ścianie segmentu C.

Ryc. 25. Stanowisko lęgowe jerzyka w otworze wentylacyjnym na wschodniej ścianie segmentu C.

Ryc. 26. Stanowisko lęgowe jerzyka w otworze wentylacyjnym na wschodniej ścianie segmentu C.

Ryc. 27. Południowa ściana segmentu B z zaznaczonymi stanowiskami lęgowymi kawki.

Ryc. 28. Stanowisko lęgowe kawki w otworze wentylacyjnym na południowej ścianie segmentu B.

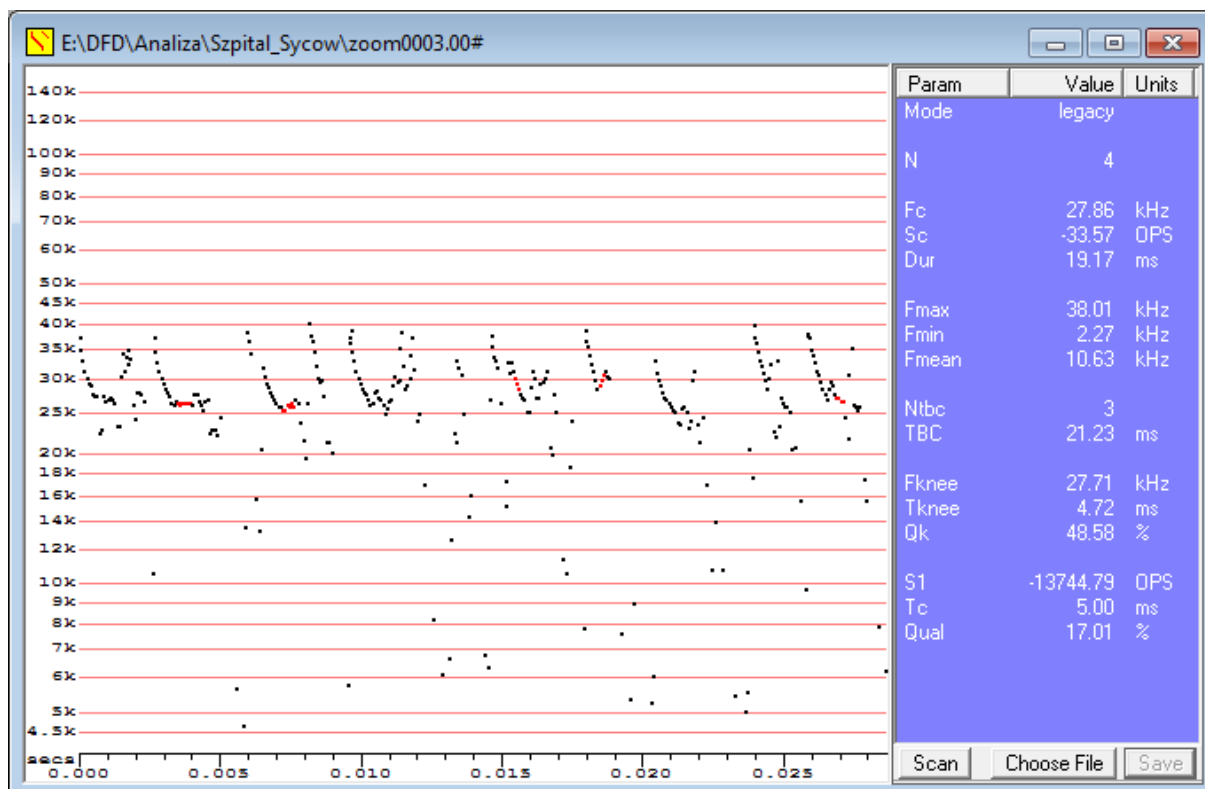
Ryc. 29. Stanowisko lęgowe kawki w otworze wentylacyjnym na południowej ścianie segmentu B.

Ryc. 30. 2 Stanowiska lęgowe kawki w otworze wentylacyjnym na południowej ścianie segmentu B.

Ryc. 31. Południowa ściana segmentu B (część prawa).

Ryc. 32. Sonogram uzyskany przy użyciu programu AnalookW. Rejestracja przelotu mroczka późnego w pobliżu wschodniej ściany segmentu A.

11. Literatura

Bat Conservation Trust. 2010. Bats and buildings: bats and built enviromental series. Volume 1

Bednorz J., Kupczyk M., Kuźniak S., Winiecki A., 2000. Ptaki Wielkopolski.

BirdLife International 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife International, Cambridge, UK.

Ciechanowski M., Dzięciołowski R., Kepel A., 2008. The Agreement on the Conservation of Populations of European Bats EUROBATS. Report on the implementation of the Agreement in Poland 2006–2007. Inf.EUROBATS.AC13.18

Głowaciński Z. (red.) 2001. Polska czerwona księga zwierząt – kręgowce. PWRiL, Warszawa.

Gromadzki M., Mokwa T., Rohde Z., Sikora A., Zieliński P., Chylarecki P., Monitoring przyrodniczy – Ptaki. Biuletyn Monitoringu Przyrody nr 1/2004 (5)

Howard J., Richardson P. 2009. Bats in traditional buildings. English Heritage, National Trust and Natural England

Indykiewicz P. i Barczak T. 2004. Fauna miast Europy Środkowej 21. wieku. Bydgoszcz 2004.

Indykiewicz P., Barczak T. i Kaczorowski G. (red.) 2001. Bioróżnorodność i ekologia populacji zwierzęcych w środowiskach zurbanizowanych. Nice, Bydgoszcz 2001.

Jaros R., Kepel A. (red.), 2007. The Agreement on the Conservation of Populations of European Bats EUROBATS. Report on the implementation of the Agreement in Poland 2003–2005. Inf.EUROBATS.AC12.10

Kepel A., Wylęgała P., Jaros R., Szkudlarek R., Paszkiewicz R. 2007. Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. Fundacja EkoFundusz, Warszawa, 28 ss.

Lesiński G. 2006. Wpływ antropogenicznych przekształceń krajobrazu na strukturę i funkcjonowanie zespołów nietoperzy w Polsce. Wydawnictwo SGGW. Warszawa

Marnell F., Presetnik P. 2010. Protection of overground roosts for bats (particularly roosts in buildings of cultural heritage importance). EUROBATS Publication Series No. 4 (English version). UNEP / EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 57 pp.

Sachanowicz K., Ciechanowski M., 2008. Nietoperze Polski. Multico Oficyna Wydawnicza. Warszawa: 160 ss.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski: rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „proNatura”, Wrocław.

Wylęgała P., Dzieciółowski R., Jaros R., Kepel A. 2008. Standardy montowania ukryd dla ptaków i nietoperzy jako element prac dociepleniowych. PTOP Salamandra, Poznań.

Akty prawne:

Dyrektywa Rady z dnia 21 maja 1992 r. nr 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. UE L 206 z 22.7.1992, z późn. zm. [zwana Dyrektywą Siedliskową])

Konwencja o ochronie gatunków wędrownych dzikich zwierząt (Konwencja Bońska - The Bonn Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, Bonn, 1979) (Dz. U z 2003 r. nr 2, poz. 17)

Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, (Konwencja Berneńska - The Bern Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern, 1979) (Dz. U. z 1996 r. nr 58, poz. 263)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2011 nr 237, poz. 1419)

Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007 (Dz. U. 2007 nr 75, poz. 493)

Załącznik 1.

Budka lęgowa Typu J dla jerzyka, wymiary:

wysokość: 22 cm

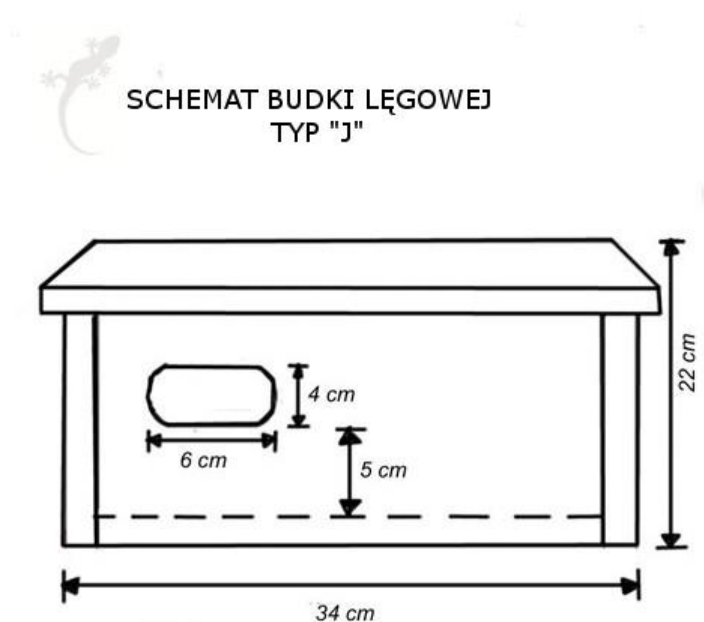
szerokość: 34 cm

głębokość: 18 cm

otwór wlotowy: 6,5 x 4 (3,5) cm

wysokość otworu wlotowego od dna: 5 cm

Budkę należy wywieszać na wysokości powyżej 5 metrów. Raz na 3 lata należy ją czyścić w okresie 16 październik – 28 luty. Drewno należy zabezpieczyć pokostem lnianym.

Budka lęgowa Typ A, wymiary:

szerokość 16 cm

głębokość 16 cm

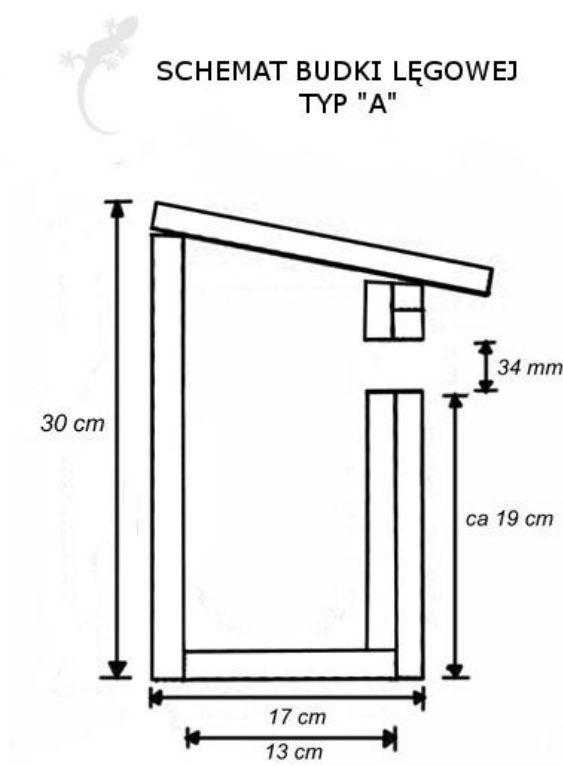
wysokość 30 cm

grubość ścianki: 2 cm

grubość ścianki przedniej: 4 cm

średnica otworu wlotowego 33 mm

Budkę należy wywieszać na wysokości powyżej 3 metrów. Raz do roku należy ją czyścić w okresie 16 października – 28 luty. Drewno należy zabezpieczyć pokostem lnianym.

Budka lęgowa dla Typ D, wymiary:

szerokość: 21 cm

głębokość: 23 cm

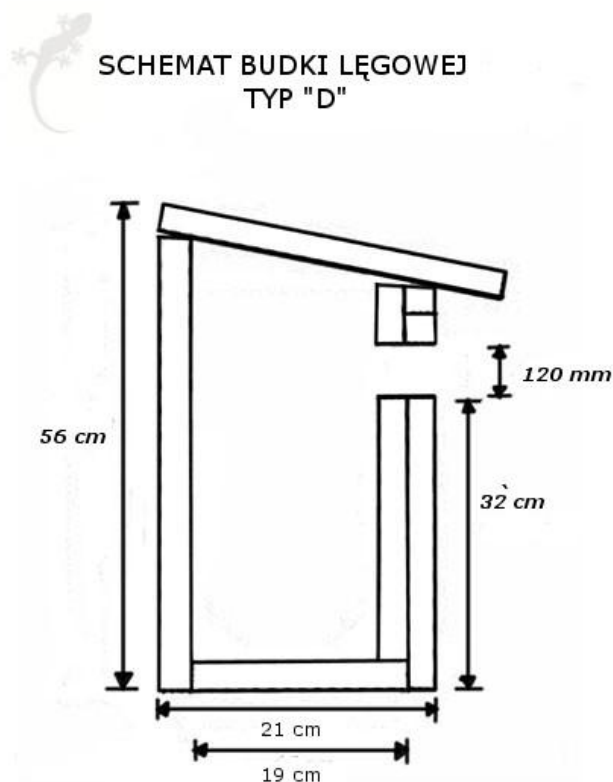
wysokość: 56 cm

grubość ściany: 2 cm

grubość ściany przedniej: 2 cm

otwór wlotowy: 120 mm

Budkę należy wywieszać na wysokości powyżej 5 metrów. Raz na 3 lata należy ją czyścić w okresie 16 października – 28 luty. Drewno należy zabezpieczyć pokostem lnianym.

Budka dla nietoperzy podtynkowa, wymiary:

szerokość: 55 cm

głębokość: 7 cm

wysokość: 75 cm

szerokość otworu wlotowego: 2 cm.

Skrzynki dla nietoperzy można wieszać w po 2-4 sztuki na wysokości około 5-7 metrów nad ziemią. Skrzynkę zaprojektowano tak aby umieszczać ją pod tynkiem dzięki czemu zachowuje stałą temperaturę wewnątrz. W związku z tym nie ma znaczenia strona usytuowania budki. Drewno należy zabezpieczyć pokostem lnianym.

